

від

О.А. МІТОВИ КОЛБ 01-09/03

№

на №

www.puet.edu.ua**РЕЦЕНЗІЯ****на програму навчальної дисципліни****«ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»****для підготовки фахових молодших бакалаврів у кооперативних фахових
коледжах (спеціальність: К9 Правоохоронна діяльність, укладачі: О. В.
Яковець, О. А. Котенко)**

Програма навчальної дисципліни «Цивільна безпека та цивільний захист», підготовлена НМЦ «Укоопосвіта» для спеціальності К9 «Правоохоронна діяльність», є актуальним і методично виваженим документом, що відповідає сучасним викликам у сфері безпеки та оборони й потребам підготовки фахівців правоохоронного профілю в умовах підвищених ризиків надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального та воєнного характеру.

Програма має логічну побудову та чітку структуру: визначено мету й завдання дисципліни, наведено перелік загальних і спеціальних компетентностей, сформульовано результати навчання, визначено інформаційний обсяг, змістові модулі (розділи) та тематику занять із розподілом годин на лекції, семінари, практичні заняття й самостійну роботу. Вдалим є поділ на чотири розділи: теоретико-правові основи системи цивільного захисту; класифікація та характеристика надзвичайних ситуацій; планування, координація та організація реагування; комплексний захист і життєзабезпечення населення.

Такий підхід забезпечує послідовний перехід від правових категорій і організаційних механізмів ЄДСЦЗ до прикладних аспектів реагування, взаємодії суб'єктів, захисту населення та підтримання правопорядку у зоні НС.

В той же час ОПП має недоліки концептуального та компетентнісного дизайну. Так, перелік ЗК/СК і РН подано без чіткої методичної прив'язки до тем, видів занять та оцінювання. У програмі відсутня матриця відповідності «компетентність – результат навчання – зміст – інструменти контролю», що унеможливорює перевірку логіки формування компетентностей і фактично зводить компетентнісний підхід до декларативного рівня. Попри поодинокі згадки про роль правоохоронців, програма не демонструє системного опрацювання професійних сценаріїв діяльності підрозділів поліції/правоохоронців у режимах НС, надзвичайного чи воєнного стану: не

визначено алгоритми, межі повноважень, пріоритети реагування, типові конфліктні ситуації з населенням та правові ризики дій посадових осіб.

Вагомою перевагою програми є належно сформований перелік нормативно-правових актів, які становлять базу навчання (Кодекс цивільного захисту України, закони у сфері національної безпеки, правових режимів надзвичайного та воєнного стану, підзаконні акти щодо ЄДСЦЗ, оповіщення, класифікації НС, підготовки органів управління і сил тощо). Це створює передумови для формування у здобувачів правової культури застосування норм, уміння працювати з джерелами права та приймати обґрунтовані рішення у межах компетенції.

Зазначені міждисциплінарні зв'язки («Екологія, безпека життєдіяльності та охорона праці», «Вогнева підготовка», «Домедична підготовка») є доречними та сприяють комплексному баченню безпекових процесів.

Програма містить певні прогалини та дисбаланси, які потребують доопрацювання. У темах, присвячених повноваженням суб'єктів цивільного захисту, подано загальний опис без належного акценту на юридично значимих процедурах: порядок запровадження режимів, компетенційні межі суб'єктів, документування управлінських рішень, відповідальність за порушення вимог ЦЗ, співвідношення цивільного захисту з поліцейськими функціями у правових режимах. Значний обсяг матеріалу має описовий характер («поняття», «загальна характеристика», «види»), тоді як практико-орієнтовані елементи не розкриті у вигляді методик, покрокових інструкцій, стандартів дій. Програма майже не містить навчальних компонентів, що відображають сучасні виклики цивільного захисту в Україні: масовані обстріли, тривалі відключення енергопостачання, евакуація в умовах загроз повторних ударів, робота укриттів, взаємодія з волонтерськими/добровільними структурами, ризики дезінформації під час оповіщення тощо. Без цього зміст дисципліни виглядає застарілим за підходом, навіть якщо формально відповідає базовим поняттям.

Перевагою є розподіл годин, який передбачає не лише лекційне опрацювання, а й семінарські та практичні заняття (зокрема з визначення рівня НС, відпрацювання дій за сигналами оповіщення, питань експлуатації захисних споруд), що відповідає практико-орієнтованому характеру фахової передвищої освіти.

Система оцінювання загалом описана повно: визначено поточний контроль (усні/письмові форми, тестування, індивідуальні завдання) і підсумковий контроль у формі екзамену, наведено дескриптори рівнів «відмінно/добре/задовільно/незадовільно», а також шкалу для тестування.

На підставі викладеного, до програми є зауваження та пропозиції (рекомендаційного характеру). На нашу думку необхідно уточнити матрицю відповідності: бажано додати (або розширити) таблицю/матрицю співвіднесення компетентностей – результатів навчання – тем – видів занять – методів оцінювання. Це посилить прозорість компетентнісного дизайну.

Окрім того, необхідно конкретизувати практичні результати: для кожної практичної/семінарської теми доцільно визначити очікуваний продукт (алгоритм дій, короткий план реагування, чек-лист, ситуативний розбір, кейс-аналіз).

Необхідно поглибити правоохоронний компонент: у темах 2.3, 3.4, 4.1–4.6 варто додати окремі підпункти щодо меж застосування поліцейських повноважень у правових режимах НС/ВС; комунікації з населенням під час евакуації та в укриттях (ризик паніки, конфліктів); стандартів взаємодії з ДСНС/органами місцевого самоврядування (оперативні штаби, інформаційний обмін).

Вважаємо за необхідне осучаснити методичний інструментарій: рекомендується доповнити програму орієнтовним переліком кейсів/ситуаційних задач (наприклад: «масове ураження», «пожежа в ТЦ», «виявлення підозрілого предмета», «евакуація після обстрілу», «хімічне забруднення») та критеріями їх оцінювання.

Пропонуємо уніфікувати оформлення: у таблиці годин та в окремих позиціях розділів наявні місця, що потребують технічного вичитування (вирівнювання рядків, повнота заповнення окремих клітинок, однаковість позначень) — це не впливає на зміст, але підвищить редакційну якість видання; розширити цифрові ресурси: доречно додати посилання на навчальні матеріали/пам'ятки ДСНС, типові алгоритми дій населення, офіційні рекомендації щодо укриттів та оповіщення (як додатковий онлайн-додаток до тем 4.1–4.3).

Таким чином програма навчальної дисципліни «Цивільна безпека та цивільний захист» (НМЦ «Укоопосвіта», 2026) загалом відповідає вимогам до нормативно-методичного забезпечення освітнього процесу у фаховій передвищій освіті, має чітку структуру, належне нормативно-правове підґрунтя, є актуальною та практико-орієнтованою для підготовки здобувачів за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність». З урахуванням наведених рекомендацій програма може бути додатково посилена в частині компетентнісної матриці, кейсового наповнення та деталізації прикладних результатів. Однак, з огляду на виявлені концептуальні, змістові та методичні недоліки, подана програма дисципліни не може бути рекомендована до впровадження в освітній процес у нинішньому вигляді та потребує суттєвого змістового та редакційного доопрацювання, після чого може бути рекомендована до використання в освітньому процесі.

Рецензент:

доктор юридичних наук,
професор кафедри правознавства

Полтавського університету економіки і торгівлі,
доцент

Руслан Білокін

26 січня 2026 року